

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 4, jaargang 9, april 2009

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Wat zet ik wel en niet in deze Nieuwsbrief en waar besteed ik wel of geen commentaar aan? Wat past wel en niet in de formule? Dat is *de kunst van het kiezen*. De kunst om te kiezen wat de abonnees en de websiteraadplegers wel of niet zal verleiden tot lezen. De kunst om voorkeuze-filters te plaatsen.

Moet ik geen *blog* maken in plaats van een *nieuwsbrief* of *elke dag* de hele dag gaan *twitteren* in plaats van *maandelijks* een nieuwsbrief te maken? Ook dat is de kunst van het kiezen. Om uniek en aantrekkelijk te blijven moet je niet doen wat iedereen al doet of gaat doen. Je moet ook niet blijven doen wat iedereen altijd al deed.

Actieve bibliobloggers en bibliotwitteraars definiëren mediawijsheid als het kunnen plaatsen van filters. De meeste filters zitten natuurlijk al in de hersens van mensen zelf en verder kun je de ergste twitteraars, bij wie narcisme en exhibitionisme overduidelijk de voorrang hebben boven het aanreiken van zinvolle, leerzame informatie, gewoon uit je vriendenlijstjes schrappen.

Wat heel erg zou helpen is als ook amateurs zichzelf wat meer mediawijze zelfbeperking zouden opleggen. Ook dan heb je minder filters nodig. Maar het aanbod zal blijvend overweldigend zijn en dat aanbod zal een zeer grote hoeveelheid onzin blijven bevatten, ook al zal de *Web 2.0-bubble* bij gebrek aan advertentie-inkomsten leeglopen, als we *The Economist* mogen geloven.

Als redacteur van een Nieuwsbrief die als motto heeft *comment is free, but facts are sacred* word ik extra oplettend als ik mensen hoor spreken over de nieuwe "post-feiten maatschappij" (*post-fact society*; met dank aan [Edwin Mijsbergen](#) voor zijn attendering hierop).

Het feit dat objectiviteit niet bestaat betekent volgens mij niet dat we daarom met z'n allen maar zo subjectief mogelijk moeten worden.

Wim Keizer,
6 april 2009

Regiegroep en Projectgroep bibliotheekinnovatie 2009

Minister **Ronald Plasterk** van OCW nam 17 maart besluiten over de invulling van het op 15 december 2008 bereikte bestuurlijke akkoord met IPO en VNG. In zijn [Instellingsbeschikking Regiegroep en Projectgroep Bibliotheekinnovatie 2009](#) maakte hij bekend een Regiegroep ingesteld te hebben, bestaande uit drie leden:

- **Marjan Hammersma**, directeur Media Letteren Bibliotheken (MLB) van OCW, tevens voorzitter;
- **Gerard Reussink**, vice-voorzitter van de VOB;
- **Josje Calff**, voorzitter van de Adviescommissie Bibliotheekinnovatie.

Een Projectgroep krijgt tot taak voor 2009 een projectplan te maken en de uitvoering van dat plan te faciliteren en te stimuleren. Bij het maken van het projectplan moet rekening worden gehouden "met lopende initiatieven, op het terrein van de bibliotheekinnovatie, in het land". En het faciliteren en stimuleren van de uitvoering moet o.m. gebeuren "door het initiëren van actieve kennisuitwisseling en communicatie tussen bibliotheekpartijen".

Manager en coördinatoren

De Projectgroep, die voor de bibliotheekbranche ook "aanspreek-, informatie- en adviespunt" is voor de bibliotheekinnovatie in 2009, bestaat uit één programmamanager (die tevens kwartiermaker voor het sectorinstituut is) en drie programmacoördinatoren. Voor de Projectgroep zijn gevraagd:

- **Bart Drenth**, organisatieadviseur bij Berenschot, programmamanager;
- **Peter van Eijk**, interimmanager Bibliotheek.nl VOB en coördinator ICT, HRM en Marketing *VOB-agenda voor de toekomst* (op voordracht VOB);
- **Michiel Laan**, net vertrokken bij de Centrale Discotheek Rotterdam;
- **Wilfried Hoffman**, interimmanager Marketing bij ProBiblio.

De officiële benoeming moet nog geschieden.

In het bestuurlijk akkoord was sprake van een projectgroep bestaande uit een programmamanager en drie inhoudelijke managers, van wie één op voordracht van de VOB. De Adviescommissie Bibliotheekinnovatie zou fungeren als klankbordgroep. Het woord regie kwam in het bestuurlijk akkoord niet voor.

Uit de Instellingsbeschikking blijkt dat er geen klankbord- maar een regiegroep is ingesteld. En naast de programmamanager kwamen er programmacoördinatoren in plaats van inhoudelijke managers.

Volksverheffing voorop

In 2005 was Bart Drenth interimmanager van ProBiblio. In die periode bepleitte hij regelmatig als openbare bibliotheek geen supermarkt te spelen, maar te kiezen voor volksverheffing. Volgens hem moet de bibliotheek elitair zijn en de behoefte aan kennis en cultuur aanwakken. Naar aanleiding van die uitspraken verscheen er een interview dat ik (- wk) met hem had in de [Nieuwsbrief van maart 2006](#) (pag. 3-6). Hij verwachtte dat de bibliotheek door het toenemende aanbod van geschreven tekst op internet steeds meer concurrentie gaat ondervinden in de distributiefunctie. Nog een reden om als kerntaak te kiezen: *mensen enthousiasmeren voor kennis en cultuur*.

Ontvlechting en innovatie

Wat de ontvlechting van de VOB betreft, werd in januari bekend gemaakt dat er een Opdrachtgeversoverleg en een Projectgroep zijn:

Het Opdrachtgeversoverleg bestaat uit:

- **Marjan Hammersma**;
- **Herman Hofenk** (Directie MLB, OCW);
- **Gerard Reussink**;
- **Nan van Schendel** (VOB-bestuur).

De Projectgroep bestaat uit:

- **Theo Bijvoet** (OCW);
- **Marcel Eijffinger** (OCW);
- **Carin Klompen** (VOB);
- **Peter van Eijk** (Van Eijk Management & Advies);
- **Johannes Boelens** (PriceWaterhouse-Coopers).

De laatste twee zijn in de definitiefase procesmanagers (in opdracht van het Opdrachtgeversoverleg).

Vier dubbelfuncties

Kennelijk is hier nu als kwartiermaker voor het sectorinstituut aan toegevoegd Bart Drenth, tevens programmamanager bibliotheekinnovatie 2009.

Marjan Hammersma en Gerard Reussink zitten zowel in het Opdrachtgeversoverleg ontvlechting als in de Regiegroep bibliotheekinnovatie 2009. En Peter van Eijk is nu zowel lid van de Projectgroep ontvlechting als van de Projectgroep bibliotheekinnovatie.

Ledenvergadering VOB: PSO's wel of geen lid brancheorganisatie?

Moeten PSO's wel of geen lid worden van de nieuwe brancheorganisatie? Dat was een belangrijk besprekingspunt in groepjes die op 19 maart tijdens een extra VOB-ledenvergadering spraken over de nieuwe brancheorganisatie. Voor zover ze met publiek (provinciaal) geld gesubsidieerde netwerktaken uitvoeren kunnen ze lid worden, maar PSO's als facilitaire bedrijven die ook nog onderling en met andere partijen concurreren op de vrije markt - waarbij geldt dat bibliotheken opdrachtgever zijn en (o.a.) PSO's opdrachtnemer - zijn niet welkom, was de overheersende mening van deelnemers in één van de groepjes (waaraan ik deelnam - wk). "Er moet iets gebeuren in de structuur van de PSO's." Anderen wilden minder ver gaan, maar zagen wel het probleem, hoewel dat niet in alle provincies hetzelfde is.

Uitgangspunten

Op de agenda stond de vorming van het nieuwe sectorinstituut en de omvorming van de VOB tot een zuivere brancheorganisatie. In een [Uitgangspuntennotitie](#) voor een nieuwe ondersteuningsstructuur was aangegeven hoe "de ontvlechting" van de huidige VOB-taken naar sectorinstituut en brancheorganisatie kan plaatsvinden, waarbij uitgangspunt is dat na de vorming van het sectorinstituut de "rest-VOB" en de WOB gaan fuseren.

Lijstjes

In de extra ledenvergadering van 19 oktober waren al lijstjes gemaakt van taken die volgens de leden bij het sectorinstituut kunnen horen en bij de brancheorganisatie

(zie [Nieuwsbrief oktober 2008](#), pag. 1-2). De beschrijving in de uitgangspuntennotitie kwam daarmee in belangrijke mate overeen.

Taken sectorinstituut

De taken van het sectorinstituut zijn geordend volgens de huidige definiëring van “besteltaken” (die ook elders in de cultuursector geldt):

1. *Afstemming en coördinatie*. Innovatie zal de rode draad zijn. Ook hierbij: de landelijke digitale bibliotheek, landelijke informatiearchitectuur, monitoring en certificering.
2. *Educatie, informeren, leren en reflectie*. Zaken als leesbevordering, onderwijs-ondersteuning en mediawijsheid.
3. *Inventariseren, waarden en ontsluiten van erfgoed*. O.a. (digitaal) collectiebeleid Nederland.
4. *Documentatiefunctie en archivering*. Het sectorinstituut als kenniscentrum.
5. *(Inter)nationale vertegenwoordiging en promotie van de sector*. Zal gedaan worden in afstemming met de brancheorganisatie.
6. *Zorg voor toegankelijke, algemene lectuur voor blinden en slechtzienden*. Wordt als zesde besteltaak toegevoegd aan de vijf oorspronkelijke besteltaken van OCW.

Met de vijf besteltaken is thans € 5,6 miljoen genoemd, met het bibliotheekwerk voor blinden en slechtzienden nog eens € 9 miljoen.

Opdrachttaken

De notitie gaat ervan uit dat het sectorinstituut ook “opdrachttaken” uitvoert of laat uitvoeren. Dan gaat het om:

1. Zorg dragen voor uitvoering en implementatie van het innovatietraject 2010-2012 (waar € 19 miljoen van OCW voor beschikbaar is);
2. Mediawijsheid en leesbevordering (“Kunst van lezen”, waar € 1 miljoen van OCW voor beschikbaar is).

Missie sectorinstituut

Als aanzet voor een missie van het sectorinstituut is geformuleerd: *“Het sectorinstituut draagt vanuit de stelselverantwoordelijkheid van de minister van OCW op autonome wijze bij aan het versterken en innoveren van de bibliotheeksector als geheel. Het sectorinstituut is vernieuwend, gericht op de*

langetermijnstrategie en het verbinden van partijen”.

Taken brancheorganisatie

De notitie ziet de volgende taken voor de brancheorganisatie:

- a. Visie op de ontwikkeling, kwaliteitszorg en HRM-beleid van openbare bibliotheken en PSO's.
- b. Functioneren als werkgeversvereniging.
- c. Public relations en marketing voor de bibliotheken.
- d. Belangenbehartiging, lobby en public affairs.
- e. Vertegenwoordiging van de branche in diverse gremia. In internationaal verband (EBLIDA, IFLA) in afstemming met het sectorinstituut.

Missie brancheorganisatie

Als aanzet voor een missie van de brancheorganisatie is geformuleerd: *“De branchevereniging treedt slagvaardig en vraaggestuurd op als belangenbehartiger, dienstverlener en werkgeversorganisatie voor haar leden. Zij bundelt de kracht die uit het bibliotheekveld komt. De branchevereniging draagt bij aan de kwaliteit, zichtbaarheid en continuïteit van het openbare bibliotheekwerk in Nederland”.*

Restproblemen voorkomen

Gerard Reussink en Nan van Schendel

gaven als lid van het Opdrachtgeversoverleg toelichting op de notitie. Reussink benadrukte een paar maal dat de ontvlechting er toe moet leiden dat er geen “restproblemen” bij de brancheorganisatie mogen komen te liggen. Hij noemde de boedelscheiding een lastig probleem. De taken van de beide organisaties moeten verder uitgewerkt worden, vervolgens moeten er organisatieplannen komen en dan ook een reorganisatieproces met een sociaal plan. Voorzitter **Eric Jurgens** verwachtte dat in de ledenvergadering van juni besluiten over de brancheorganisatie genomen kunnen worden.

Bibliotheeksector als geheel

Joep van Dijk (Bibliotheek Breda) vroeg waarom in de missie van het sectorinstituut gesproken wordt over “de bibliotheeksector als geheel” en in de missie van de brancheorganisatie over “het openbare bibliotheekwerk”. Nan van Schendel antwoordde dat het

sectorinstituut er is voor de openbare bibliotheken, maar verbindingen gaat leggen met aanpalende bibliotheektypen en sectoren.

Hans van Velzen (OBA) zei nog wel verwarring te zien over de (inter)nationale vertegenwoordiging. Hij pleitte er voor deze taak duidelijk bij de brancheorganisatie neer te leggen. **Jan-Ewout van der Putten** zei dat er ook uit andere landen wel "sector-instituten" (of daarmee vergelijkbare instellingen) lid van de IFLA zijn, maar dat die daar niet de branche kunnen vertegenwoordigen. Dat is de taak van de brancheorganisatie.

Willem Huberts (Bibliotheek Gelderland Zuid) toonde zich er verheugd over dat de verdeling van de taken erg overeenkomt met wat de leden 19 oktober noemden. Wel vroeg hij hoe de fusie met de WOB zal plaatsvinden. Eric Jurgens antwoordde dat de vraag straks zal zijn met welke organisatie de WOB gaat fuseren. Als duidelijk is wat het sectorinstituut wordt, ontstaat er een soort "rest-VOB" en daar fuseert de WOB dan mee. Huberts vond dat ontvlechting VOB en fusie met WOB het beste tegelijk kunnen, maar Reussink vond het voor de helderheid niet goed om dat door elkaar te laten lopen. "Het is nu nog niet duidelijk wat er in de "rest-VOB" komt. Pas als dat wel duidelijk is, kun je met de WOB praten." Huberts vroeg zich af of de datum 1 januari 2010 dan wel gehaald wordt. Reussink dacht dat het kan, maar zei er wel bij dat de feitelijke implementatie in de loop van 2010 zal plaatsvinden. Jurgens voegde er aan toe dat hij hoopt op 1 januari 2010, maar dat een paar maanden later niet uitgesloten is. Hij verwachtte ergens tussen juni en december 2009 nog wel een extra ledenvergadering.

Reikwijdte en gelden

Wat de brancheorganisatie betreft, zei Jurgens dat de reikwijdte bepaald zal worden door wat de leden er voor over hebben. De huidige VOB is eigenaar van producten en is contractpartner voor allerlei zaken. Net als Reussink zei hij dat de boedelscheiding heel zorgvuldig moet gebeuren en dat er geen losse einden mogen blijven liggen. Hij riep op in groepjes te praten en verwees ook naar de notitie die de WOB heeft gemaakt over de brancheorganisatie.

Basis huidige bijdragen

Behalve over de PSO's werd er in het groepje waaraan ik deelnam gepraat over de omvang van de brancheorganisatie. **Hans**

van Soelen (Bibliotheek Utrecht) zei dat voor hem de basis is wat hij nu financieel bijdraagt aan VOB, WOB, WSF en NvD. Er werd (net als in de *werkgroep exploitatie digitale bibliotheek*) gepraat over het eigenaarschap van Bibliotheek.nl. **Chris Wiersma** (Bibliotheek Almere) bepleitte dat de brancheorganisatie een stichting of BV opricht die Bibliotheek.nl ontwikkelt en exploiteert, zo mogelijk in alliantie met andere partijen.

Brief Hans van Velzen

Na de groepsdiscussies kwam bij de ingekomen stukken een brief van Hans van Velzen d.d. 17 maart 2009 aan de orde, waarin hij het bestuur opriep op korte termijn actie naar OCW te ondernemen om de vernieuwingsgelden voor 2009 veilig te stellen. Hij stelde een verdeelplan voor dat aansluit bij het Jaarplan 2009 van de VOB (waarin in december vele PM-posten stonden, waarvoor het VOB-bestuur hoopte op het OCW-vernieuwingsgeld). Zonder enige discussie werd de brief van Van Velzen aangenomen.

Hieronder de vergelijking van de verdeling van het rapport-Calf van november, het akkoord OCW/IPO/VNG van december en de brief van Hans van Velzen van maart (m. = miljoen).

	Calf	OCW/ VNG/ IPO	Van Velzen 2009
Digitale infrastructuur	4,4 m.	5,54 m.	--
Innovatie van digitale diensten	3,85 m.	6,13 m.	3 m. (voortzetting lopende projecten)
Innovatie collectiebeleid (digitale content)	3,3 m.	5,58 m.	6,5 m. (thuisgebruik, betere Google-resultaten van catalogi, klantenprofielen, Mijnbibliotheek.nl)
SUB-TOTAAL	11,55 m.	17,25 m.	9,5 m.
Innovatie van HRM	2,7 m.	0	3 m.
Innovatie van marketing	3 m.	0	3,5 m.

	Calff	OCW/ VNG/ IPO	Van Velzen 2009
Collectie Nederland (etalages)	--	--	1 m.
Mediawijsheid (leerprogramma's en 23dingen)	--	--	1 m.
Leesbevordering (lees- en literatuurplein)	--	--	1 m.
Programmatistische context	0,25 m.	0,25 m.	--
Organisatie	1,5 m.	1,5 m.	--
Kunst van Lezen	1 m.	1 m.	1 m.
TOTAAL	20 m.	20 m.	20 m.

Visienotitie van WOB

“De wens van de leden is dat de brancheorganisatie smal en krachtig is. Het bureau van de WOB bestaat uit 4 personen. Wellicht dat leden de wens uiten bepaalde expertise die nu bij de VOB aanwezig is onder te brengen bij de branchevereniging”. Dat zegt het WOB-bestuur in een 10 maart verschenen visienotitie over de brancheorganisatie.

- De WOB had haar leden enige tijd geleden vier businessconcepten voorgelegd:
- CAO-machine*. En tot de basisactiviteiten teruggebrachte WOB.
 - Belangenbehartiger*. De huidige activiteiten van de WOB.
 - Ondernemer/adviseur*. Enige uitbreiding van de WOB t.o.v. de huidige.
 - Branchecentrum voor innovatie en ondernemerschap*. De activiteiten die doorgaans door een brancheorganisatie worden uitgeoefend.

De leden stemden er mee dat de WOB zich verder ontwikkelt naar concept C. De notitie haalt een rapport van Berenschot aan waarin vijf hoofdfuncties van een brancheorganisatie worden benoemd: lobby, dienstverlening, zingeving, verzorgen van intern bindende afspraken en verzorgen van extern bindende afspraken (zoals een CAO).

Ook wel: diplomaat, adviesbureau, sociëteit, onderhandelaar en gilde.

Ruimte € 1,27 miljoen

De notitie wijst er op dat de VOB-leden jaarlijks € 710.000 aan contributie bijdragen (dat is zonder de opcenten voor promotie en zonder de omslaggelden Bibliotheek.nl) en de WOB-leden iets meer dan € 560.000). De notitie zegt dat dit de ruimte is voor de nieuwe branchevereniging.

“Bibliotheken uniek in boekenaanbod”; Voortouwcommissie wil hoger tempo

Minister **Plasterk** van OCW vindt het *unique selling point* van openbare bibliotheken dat zij hun digitale informatieaanbod koppelen aan datgene waar ze uniek in zijn: een boekenaanbod. “We kunnen van de bibliotheek nooit de portal naar alle informatie maken. Het moet in de context van het boekenbestand.”

Dat antwoordde Plasterk op de vraag van CDA-Kamerlid **Nicolien van Vroonhoven** wat hij eigenlijk beoogt met de digitalisering van de openbare bibliotheek, tijdens de op 26 maart gehouden vergadering van de Voortouwcommissie van OCW. Na verscheidene keren uitstel kwam de commissie 26 maart bijeen.

Korting provincies

Op de vraag van **John Leerdam** (PvdA) of het advies van de *Raad voor de financiële verhoudingen* van 19 maart waarin staat dat de provincies € 600 miljoen minder nodig hebben gevolgen zal hebben zei Plasterk dat het niet aan hem is een oordeel over dat advies te geven. Hij hoopt dat het geen invloed heeft op de houding ten aanzien van de bibliotheek. “Ik hoop dat de toewijding aan het bibliotheekwerk overeind blijft. Maar we hebben wel een economische crisis en je kunt geen beleidsterreinen uitsluiten.”

Zorgen

De meeste commissieleden toonden zich bezorgd over het lage tempo waarmee in hun ogen de inzet van de OCW-gelden in 2009 gestalte krijgt. Van Vroonhoven: “Het is nu bijna april. Maar we zijn nog niet veel verder dan u in uw brief aangeeft.”

Hans van Leeuwen (SP): “Er gaat kostbare tijd verloren, waarom schiet het niet op? In de bibliotheken zijn zorgen over de onduidelijkheid.”

Han ten Broeke (VVD): “Het beschreven gevoel van urgentie is niet in daden omgezet. Het gaat ongelofelijk traag. Er is nog geen organisatie, er is nog geen aanbesteding.” Plasterk zei het niet waar te vinden dat het niet opschiet. Hij zei erbij te moeten afstemmen met IPO, VNG en VOB en dat dit tijd kost. De ontvlechting van de VOB noemde hij ingrijpend, ook voor de mensen. Maar hij beloofde wel er aan te sjoeren om tot meer snelheid te komen.

ICT-office, Deventer en Overijssel

Kamerlid Ten Broeke (woonachtig in Haaksbergen) gaf hem mee snel *het ICT-office* van mevrouw **Sylvia Roelofs** in te schakelen. “De ICT-sector heeft het zwaar. Er zijn nu genoeg mensen die snel ingezet kunnen worden, mevrouw Roelofs staat te trappelen. Het ICT-office kan binnen 6 weken aan de slag”. Plasterk toonde zich niet enthousiast en sprak over aanbestedingsregels, maar Ten Broeke herhaalde verschillende malen zijn verhaal. Hij wees er ook op dat de provincie Overijssel en de stad Deventer voorop lopen. Overijssel heeft besloten € 1 miljoen extra aan het bibliotheekwerk te geven. En Deventer is bekend als boekenstad, met een actieve bibliotheek. Volgens Ten Broeke zijn er geen drie innovatiecentra nodig maar is één, in Overijssel, voldoende. Verder bepleitte hij de afkoop van het leenrecht. Plasterk zei dat hij niet zo maar voor Deventer of Overijssel kan kiezen en meldde dat hij met de sector wil overleggen. Afkoop van het leenrecht noemde hij niet verstandig, want “dat lost het probleem van de sector niet op.”

Bibliotheekwet

Mevrouw Van Vroonhoven merkte op het uitgangspunt van decentralisatie in strijd te vinden met de wens naar meer centralisatie. Volgens haar is het tijd voor een bibliotheekwet. Plasterk zei dat de gemeenten en de provincies een gelegitimeerd democratisch bestuur hebben en dat OCW alleen een stelselverantwoordelijkheid draagt. Ten Broeke zei dat bibliotheekdirecteuren zich meer gelegen laten liggen aan hun wethouder dan aan de digitaliseringsplannen van de minister en achtte dat wel een punt van zorg. Plasterk vond dat er nu te veel in

beweging is om al aan een wet te denken. “Daar zitten ze in het veld ook niet op te wachten. Er komt wel een charter.” Van Vroonhoven vond een charter geen alternatief voor een wet, maar de minister wees op de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid en zei niet in te zien “wat we oplossen met een bibliotheekwet”.

(N.B.: *Vergadering gevolgd via internet-service “bekijk live debat” van de Tweede Kamer: <http://www.tweedekamer.nl/>.*)

Werkgroep exploitatie stemt in met beheersinstituut

De *werkgroep exploitatie digitale bibliotheek* heeft 26 maart ingestemd met een voorstel van enkele deelnemers over de positionering en besturing van Bibliotheek.nl. In de vorige vergadering (26 februari) werd besloten dat **Jos Debeij, Willem Huberts, Eppo van Nispen** en **Chris Wiersma** een voorstel zullen doen voor een beheersinstituut. (Zie ook verslag in [vorige Nieuwsbrief](#), pag 2-4).

Brancheorganisatie eigenaar

Het voorstel lag er 26 maart en behelsde dat de Nederlandse openbare bibliotheken, verenigd in de nieuwe brancheorganisatie, het eigenaarschap hebben van Bibliotheek.nl. Voor de exploitatie en ontwikkeling wordt een nieuw beheersinstituut opgericht (of wordt, als dat zou kunnen, een beroep gedaan op een bestaand instituut). Naar de juridische vorm moet nog nader worden gekeken.

Taken instituut

De taken van het instituut worden o.a.:

1. Onderhandelen met leveranciers van digitale informatie (afsluiten van nieuwe contracten, heroverwegen van bestaande contracten);
2. Doorontwikkeling digitale bibliotheek;
3. Ontwikkeling digitale producten;
4. Opname van Schoolbieb.nl (en andere, soortgelijke producten);
5. Ontwikkeling van relevante partnerships;
6. Toepassing van de in december 2008 vastgestelde informatiearchitectuur;
7. Evenwichtige koppeling waarborgen tussen landelijke en plaatselijke componenten van digitale dienstverlening;

Ondernemend

Het beheersinstituut moet in staat zijn op ondernemende wijze de eigen koers te bepalen, binnen de kaders die door de toezichthouders (de bibliotheken) zijn gesteld. Het voorstel is dat het instituut elke twee jaar een plan voor de ontwikkeling en het beheer van Bibliotheek.nl opstelt. Verder is het idee dat de exploitatie van Bibliotheek.nl wordt betaald uit de structurele bijdragen van de Nederlandse openbare bibliotheken, waarbij rekening moet worden gehouden met een verhoging van het huidige bedrag van € 0,22 per inwoner (€ 0,18 voor content + € 0,04 voor beheer). Voor de aanloop-/startfase is het gewenst gebruik te maken van (een deel van de) € 17 miljoen die OCW wil aanwenden voor landelijke digitale ontwikkelingen.

Input voorstellen VOB-bestuur

Zoals eerder vermeld, zijn de ideeën van de werkgroepen exploitatie en functionaliteiten input voor Peter van Eijk die moet uitmonden in voorstellen van het VOB-bestuur aan de leden. Gemikt wordt op de ledenvergadering van 18 juni. Net als **Gerard Reussink** en **Eric Jurgens** hadden gedaan in de VOB-ledenvergadering van 19 maart, gaf Peter van Eijk 26 maart aan dat de boedelscheiding tussen sectorinstituut en brancheorganisatie nog een heleboel gevolgen kan hebben voor alle digitale diensten die nu lopen met tijdelijk geld. "Waar blijven die diensten, die vraag zie ik op me afkomen", zei Peter. Hij maakte duidelijk dat zijn uitgangspunt voor het beheersinstituut is: exploitatie hoort bij de branche (en moet dus door de gezamenlijke bibliotheken worden opgebracht, met als uitgangspunt die bestaande € 0,22 per inwoner). Innovatie en ontwikkeling kunnen (ten dele) betaald worden uit OCW-gelden. Daarvoor moet het beheersinstituut dan na 2009 een beroep doen op het sectorinstituut. Eppo van Nispen zei dat je ook kunt proberen bij andere instanties dan OCW geld te verwerven. Openbare bibliotheken hebben samen 4 miljoen profielen en daar kun je wat mee. Marktpartijen zijn erg bezig met personalisatie van hun aanbod.

Niet uitgaan van € 2 per inwoner

De groep stelde vast dat het realistisch is uit te gaan van € 0,22 per inwoner voor Bibliotheek.nl (en van de bestaande contributies aan VOB en WOB voor de branche-

organisatie). € 2 per inwoner voor Bibliotheek.nl, zoals de vorige keer genoemd, werd onhaalbaar geacht. Peter van Eijk herhaalde dat het goed is eens kritisch te kijken naar de content die thans ingekocht wordt, gezien het afnemende gebruik van een deel ervan.

Portal voor eindgebruikers

Sprekend over de inhoud van Bibliotheek.nl, stelde de groep vast dat Mijnbibliotheek.nl het digitale portal wordt, gericht op eindgebruikers. De werkgroep functionaliteiten heeft verder gedacht over de flexibele mix van lokale en landelijke webcomponenten, met de mogelijkheid tot personalisatie van het aanbod. Het moet gaan om verbindingen leggen, om mensen verrassen en het moet verder gaan dan boeken. De werkgroep exploitatie krijgt in de volgende vergadering, eind april, een update van de inhoudelijke ideeën.

Digitale diensten

Naast de portal Mijnbibliotheek.nl liggen er dan digitale diensten (onder het verzamelbegrip "Bibliotheek.nl") waarvan Peter van Eijk duidelijk aangaf dat ze in het kader van de boedelscheiding per initiatief bekeken moeten worden en waarvan hij nu al weet dat de nieuwe brancheorganisatie ze niet allemaal kan betalen. Hij vond de logische volgorde: eerst het portal Mijnbibliotheek.nl verder uitwerken, dan kijken naar de digitale diensten (wat blijft, wat niet) en dan kijken naar de vraag hoe je het integreert.

OCW-gelden niet voor exploitatie

Gesproken werd nog over het bestuurlijk akkoord OCW/IPO/VNG, waarin het uitgangspunt is dat het sectorinstituut de OCW-gelden voor digitalisering (€ 17 miljoen) besteedt bij innovatiecentra in het land (in 2009 voorafgegaan door expertnetwerken). De groep vond dat het beheersinstituut iets anders is dan een innovatiecentrum, want bij dat instituut gaat het om de lijn branche → brancheorganisatie → beheersinstituut (met voor de exploitatie gelden uit de branche). Van OCW zijn geen gelden voor de exploitatie te verwachten. Als randvoorwaarde voor het bestaan van het beheersinstituut werd wel geformuleerd dat het moet voorzien in de behoefte van de klanten en dat OCW bereid is (via het sectorinstituut) zijn innovatiebijdragen er in te stoppen. Peter van Eijk zei dat te zullen meenemen naar de gesprekken in de Projectgroep bibliotheekinnovatie

Reactie (9 maart 2009)

Schrik over € 2 per inwoner

Rob Vellinga

Dag Wim,
Bedankt weer voor je altijd interessante en informatieve nieuwsbrief.
Of ik het zo eens ben met het aanschurken bij het onderwijs door onze sector, ik heb mijn twijfels.

In ieder geval schrik ik van de gedachte € 2,- per inwoner te moeten bijleggen voor..., ja voor wat eigenlijk.

Wat mist de mens op het huidige internet wat onze sector kan vullen?, en tegen hoge kosten. Is onderzocht of de burger hier op zit te wachten?

Ik vraag me af of gemeenten wel zullen toestaan dat bibliotheken 2 euro per inwoner gaan afstaan voor internetsites. Beseft de werkgroep exploitatie wel wat dat betekent? In Deventer bijv. zal een filiaal moeten sneuvelen of zal men 3 à 4 personen moeten ontslaan; in Voorschoten-Wassenaar zal dekking gezocht moeten worden voor 100.000,- euro. Dan zal lokaal bibliotheekwerk hard achteruithollen. Ik ben meer van de beweging verheffing op locatie en dat zullen we hier proberen te doen, hopelijk op een niet al te infantiele wijze. Op dit moment denkt geen haar op m'n hoofd eraan om een dergelijke som gelds over te maken naar een stel webbouwers.

En dan moet nog worden afgewacht wat de kredietcrisis in petto heeft voor onze sector. Op vrijdag las ik in *de Volkskrant* dat het onzalige idee bij Gerritse c.s. op is gekomen om bijv. bibliotheken de BTW niet meer te laten verrekenen. Indien dit doorgaat betekent dit plm. 8% bezuiniging. M.a.w. vernieuwingsgeld erin en via de achterdeur € 40 miljoen ophalen. Raar genoeg gaan er in bibliotheekland geen bellen rinkelen, althans de site van de VOB meldt hier niets over.

Tot zover even een korte reactie van mijn kant.

Auteur is directeur van Bibliotheek Voorschoten-Wassenaar.

De reactie heeft betrekking op "Van de redactie" in de Nieuwsbrief van maart en op het verslag van de vergadering van de werkgroep exploitatie op 26 februari in dezelfde Nieuwsbrief.

Loopt Web 2.0-bubble leeg?

"Het aantal bedrijven dat kan worden gedragen door opbrengsten uit advertenties op internet blijkt veel kleiner te zijn dan veel mensen dachten en Silicon Valley zou wel eens een nieuwe 'nucleaire winter' in kunnen gaan".

Dat schrijft *The Economist* van 21-27 maart onder de kop [The end of the free lunch - again](#). Het blad zou er niet van opkijken als de *Web 2.0-bubble* barst en leegloopt. De mensen zijn er aan gewend geraakt dat veel op internet "gratis" is (wat wil zeggen: door anderen betaald, bijvoorbeeld adverteerders), maar ieder bedrijf moet geld verdienen en het ziet er naar uit dat advertenties niet voldoende zullen opbrengen. Los van de kritiek dat Web 2.0 bij veel mensen een permanent verdeelde aandacht veroorzaakt (waardoor het vermogen met één ding of mens tegelijk bezig te zijn wordt aangetast), ziet *The Economist* als grootste gevaar dat Web 2.0 één businessmodel kent: advertentie-inkomsten. Maar slechts één bedrijf (Google) heeft met slechts één product (adverteren rond zoekresultaten) bewezen dat het kan. "De wereldeconomie is in crisis, er wordt veel minder geadverteerd en *start-ups* verdwijnen in het niets. Silicon Valley lijkt een nieuwe nucleaire winter in te gaan."

Opinie

Regiegroep en Projectgroep: De kunst van het kiezen

Wim Keizer

Leden van de Voortouwcommissie van OCW vonden 26 maart dat de minister wat harder op moet schieten met aanwending van innovatiemiddelen voor het openbare bibliotheekwerk in 2009. De minister is echter niet alleen met innovatie bezig, maar vooral met andere zaken: de ontvlechting van de VOB, afspraken maken met IPO en VNG, proberen centraal dingen te doen in een gecentraliseerde situatie en de wens van het VOB-bestuur het VOB-bureau een flinke rol te blijven laten spelen in de bibliotheek-innovatie te verenigen met de wens van PSO's een belangrijke rol te hebben als aan te wijzen "innovatiecentra". Veel tegenstrijdigs dus.

Dubbelfuncties

Nu duidelijk is geworden met welke mensen **Plasterk** het bestuurlijk akkoord met IPO en VNG wil laten uitvoeren, kunnen we ook zien hoe hij de tegenstrijdigheden probeert te overbruggen: door een aantal mensen te benoemen in dubbelfuncties.

- **Marjan Hammersma** is zowel lid van het *Opdrachtgeverschap ontvlechting VOB* als voorzitter van de *Regiegroep Bibliotheekinnovatie 2009*.
- **Gerard Reussink** is zowel lid van hetzelfde *Opdrachtgeversoverleg* als lid van de *Regiegroep Bibliotheekinnovatie*;
- **Peter van Eijk** is zowel lid van de *Projectgroep ontvlechting VOB* als programma-coördinator van de *Projectgroep Bibliotheekinnovatie 2009*;
- **Bart Drenth** is zowel *Kwartiermaker Sectorinstituut* als *Programmamanager Bibliotheekinnovatie*.

Innovatie aan de basis

Terwijl al deze benoemingen zich ontrollen, innoveert een aantal basisbibliotheken gewoon zelf en komt met breed bruikbare vernieuwingen, zoals Hoorn met een Brede Schoolbibliotheek (waar de leerlingen zelf de baas zijn), Haarlem met een 4-you-concept voor laaggeletterden of Zwolle met Biebsearch voor ROC's. Sommigen daarvan laten zich nooit of zelden zien in de VOB-vergaderingen of andere landelijke bijeenkomsten, omdat ze geen enkel geloof hechten aan innovatie van bovenaf.

Anderen geloven wel in landelijke innovatie, praten daar landelijk over mee en zijn ook bereid er zelf iets in te stoppen, waarbij de bedragen nu in afnemende mate variëren van € 0,22 per inwoner tot € 2 per inwoner. Weer anderen hebben geen ideeën en/of geen geld voor eigen innovaties en wachten dus rustig af wat OCW gaat doen.

Je kunt je afvragen of het gevoel van urgentie om zelf wat te doen bij sommige bibliotheken niet groter zou worden als er helemaal geen extra OCW-middelen zouden zijn en er helemaal geen sectorinstituut zou komen. Die vraag zou een zelfde discussie kunnen oproepen als over de ontwikkelingshulp.

Welke keuzes?

De kunst van het kiezen was het motto van het voor het vierde achtereenvolgende jaar door ProBiblio georganiseerde *Bibliotheekplaza*, dit keer op 2 april. Het motto had net

zo goed *De kunst van het verleiden* genoemd kunnen worden, afgaand op wat veel sprekers te berde brachten.

Overigens was één van de sprekers **Andrew Keen**, bekend van zijn boek *The cult of the amateur* (vertaald in het Nederlands als *De @-cultuur* en door ProBiblio uitgereikt aan de deelnemers). Keen ziet nog toekomst voor bibliotheken en met name bibliothecarissen, als ze zich kunnen omvormen tot betrouwbare wegwijzers. Volgens hem zijn Nederlandse bibliotheken daar goed mee bezig. Zie zijn blogbijdrage van 4 april: [Digital Dutch Masterpieces](#).

Maar goed, ook al doen wij het in Engels/Amerikaanse ogen geweldig, toch blijft de vraag: wat gaan Regiegroep en Projectgroep Bibliotheekinnovatie kiezen om de branche te verleiden?

Inhoud

Qua inhoud zijn er ideeën in ontwikkeling bij de door **Peter van Eijk** bijeengeroepen *werkgroep functionaliteiten digitale bibliotheek*. Het zou vreemd zijn als daaraan voorbij gegaan wordt, hoewel nog wel wat verder denkwerk nodig is en de resultaten nog in brede branche- en sectorkring besproken moeten worden

Financiering

Qua financiering liggen er nu drie lijstjes die ik maar even naast elkaar gezet heb:

- de verdeling van de € 19 miljoen door de Commissie-Calff (€ 1 miljoen was al uitgetrokken voor Kunst van Lezen),
- de verdeling in het akkoord van OCW met IPO en VNG (€ 17,25 miljoen voor digitale ontwikkelingen) en
- de verdeling in de brief van 17 maart van **Hans van Velzen** aan het VOB-bestuur.

De Projectgroep zal snel moeten bekijken wat, gegeven het feit dat het eerste kwartaal van 2009 al weer voorbij is, voor de rest van het jaar de meest realistische en zinvolle optie is.

Structuur

Qua structuur liggen er vier opties: het geld aanwenden

- via het VOB-bureau (met daarin het *Agendateam*),
- via expertnetwerken-met-een-aanspreekpunt uit het land (als voorloper van de beoogde innovatiecentra),

- via een combinatie van de eerste en de tweede optie of
- via clubs zoals VVD-Kamerlid **Han ten Broeke** op 26 maart naar voren bracht.

De derde optie lijkt het meest realistisch. Peter van Eijk (Agendateam) heeft al "experts" om zich heen verzameld in de *werkgroepen functionaliteiten en exploitatie*. Je zou nog wel eens goed kunnen kijken of de in het land aanwezige expertise daar voldoende in vertegenwoordigd is.

Opinie

PSO's en Brancheorganisatie

Wim Keizer

VOB-leden spraken 19 maart in groepjes over de nieuwe brancheorganisatie. Wat was, althans in mijn groepje en naar ik hoorde ook in andere groepjes, het eerste en meest besproken onderwerp? De missie van de nieuwe organisatie? De doelen van de nieuwe organisatie? De taken van de nieuwe organisatie? De omvang van de nieuwe organisatie? Neen, het was de kennelijk prangende vraag: *mogen PSO's wel of geen lid worden van de nieuwe brancheorganisatie?*

Twee grondbeginselen

Hoe komt het dat dit, vooral bij directeuren van grote stadsbibliotheken, zo'n brandend item is? Ik verklaar dit uit twee, sinds jaar en dag tegenover elkaar staande grondbeginselen:

- Het eerste beginsel is de oude PBC-gedachte, met als voorbeeld het Engelse *county-model*: er is een PBC als *spil* van het provinciale netwerk en alle bibliotheken in gemeenten onder de 100.000 inwoners (en het liefst ook nog erboven) zijn "aangesloten" bij die PBC. De PBC heeft het centraal werkgeverschap en is dus (binnen de kaders van de gemeentelijke overheden en van de provincie) *de baas*.
- Het tweede beginsel is de gedachte uit het op verzoek van OCW gemaakte rapport van de Raad voor Cultuur uit 1998 (waar de hele bibliotheekvernieuwing mee begonnen is): er zijn twee lagen, een regionale laag (met werkgebieden van 400.000 tot 500.000 inwoners) en een landelijke laag. Binnen die regio van ca. 500.000 inwoners (wat in het geval van Groningen, Friesland,

Drenthe, Flevoland en Zeeland betekent: binnen die provincie) is één bibliotheekorganisatie, bekostigd door gemeenten en provincies samen. In de grotere provincies zou dit betekend hebben: vorming van bibliotheekorganisaties rondom een grote centrumbibliotheek, zoals Zwolle en Enschede/Hengelo in Overijssel, Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen in Gelderland, Amersfoort en Utrecht in Utrecht, Alkmaar/Hoorn, Amsterdam, Haarlem en Hilversum in Noord-Holland, Rotterdam, Den Haag, Leiden en Dordrecht in Zuid-Holland, Breda, Tilburg, Eindhoven en Den Bosch in Noord-Brabant en Venlo en Maastricht/Heerlen in Limburg.

Meijer

In 1998 werd door alle betrokkenen NIET gekozen voor het model van de Raad voor Cultuur. Het rapport van de Raad voor Cultuur werd opgevolgd door het rapport van de "Stuurgroep-Meijer" uit 2000, waarin de omvang van 400.000 tot 500.000 inwoners voor de te vormen *basisbibliotheken* aanzienlijk naar beneden werd bijgesteld en de PSO's gezien werden als serviceorganisaties die geen subsidie ontvangen maar ook geen winst maken en aan schaalvergroting doen, zodat er 4 of 5 zouden overblijven. Echte keuzes over de positie van de PSO's werden niet gemaakt.

Verschillen

Daarna ging het in de praktijk verschillende kanten op. Biblionet Groningen ontwikkelt zich volgens het model van de Raad voor Cultuur. In Friesland, Drenthe en Overijssel zijn (netwerk-)varianten ontstaan. In vooral de grotere provincies bleven de PBC's hybride: partner in het netwerk (verder vormgegeven door het PDO) met subsidies van de provincie, maar tegelijk ook facilitair bedrijf met niet-gesubsidieerde producten en diensten, gewoon gereguleerd door de wetten van de commercie, waarbij opereren in elkaars provincies steeds gewoner wordt. En dat in een politiek en maatschappelijk klimaat waarin twijfels over het nut van provincies steeds pregnanter geuit worden.

En nu?

Tja, en nu? In de vorige Nieuwsbrief opperde ik het denkmodel dat PSO's de Provinciale Sectorinstituten kunnen worden, als de splitsingsgedachte van het landelijke niveau wordt doorgetrokken naar het provinciale

niveau. Dan ligt een lidmaatschap van de brancheorganisatie niet voor de hand. Maar die hele splitsing is geen goed idee, dus lijkt het beter die maar beperkt te houden tot het landelijke niveau.

Lid WOB

Waarom kunnen hybride PSO's niet gewoon lid worden van de brancheorganisatie? Ze zijn (voor zover geen provinciale dienst of vergelijkbaar daarmee) lid van de WOB. De WOB is de belangrijkste fusiepartner van de "rest-VOB", zoals **Reussink** en **Jurgens** het 19 maart uitdrukten. De notitie die de WOB gemaakt heeft, ziet geen grote rest-VOB. PSO's zijn binnen de WOB grote leden en kunnen dus als zodanig meepraten, wellicht zelfs beslissen, over de fusievoorwaarden. Een voor de hand liggende fusievoorwaarde zou kunnen zijn dat ze lid willen blijven van de WOB (en dus van de nieuwe brancheorganisatie).

Combineren of niet

Om minder weerstand op te roepen zouden de grotere PSO's ook zelf eens kunnen nadenken hoe ze het beste hun gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde activiteiten, hun rol van netwerkpartner en hun rol van facilitair bedrijf met elkaar willen combineren of juist minder combineren.

Madurodamconferentie: *How green is my library?*

FOBID Netherlands Library Forum en de VOB organiseren donderdag 23 april de Madurodamconferentie in Den Haag. De conferentie is gericht op Nederlands- en Engelstalig publiek, met leiders van en betrokkenen bij alle soorten van bibliotheken.

Dit jaar is de titel: **How green is my library? Exploring sustainability and libraries.**

Het onderwerp is "Duurzaamheid en bibliotheken".

Naast enkele internationale inleiders komt ook een aantal experts voor praktische zaken aan het woord, om de bibliotheek wat duurzamer in te richten, ook in Nederland. Meer informatie en aanmeldmogelijkheid op [de VOB-site](#).

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar. Reacties worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl.